

Coco Wang ja villi Kiina

©Coco Wang

Wang yhdistelee perinteistä kiinalaista kuva-aiheistoa moderniin tyyliin.

Paul Gravett

Vuonna 2007 järjestin Comicaan, Lontoon sarjakuvafestivaaleille paneelikeskustelun kiinalaisesta sarjakuvasta eli manhuasta. Sen yhteydessä minulla oli ilo tavata Coco Wang, hyvin lahjakas käsikirjoittaja, sarjakuvien ja animaatioiden tekijä.

Tämän lisäksi hänellä on erittäin laaja kontaktiverkko moniin muihin lahjakkuuksiin, mukaanlukien ryhmään josta olin halunnut tietää enemmän – ‘underground’-manhuan uusi sukupolvi, joka on julkaissut hämmästyttäviä antologioita.

Nämä omakohtaisiin kokemuksiin ja kokeilevaan ilmaisuun pohjaavat työt ovat aivan erilaisia kuin mikään aiempi näkemäni manner-Kiinalainen sarjakuva.

”Aloin lukea sarjakuvia ollessani nelivuotias. Luin niitä enemmän kuin ystäväni ja luokkatoverini, kiitos isäni joka toimi sarjakuvaharrastukseni sponsorina. Isäni esitteli minulle suosikkisarjansa, joista tuli myös omia suosikkijani: Akira Toriyaman Dragon Ball Z:n ja Dr Slumpin. Olimme molemmat myös San Maon (taiwanilaisen Chen Pingin salanimi) Echon faneja.”

”Toriyaman sarjat olivat minun sukupolveni kovin juttu, vaihtelimme

ja luimme hänen teoksiaan koulussa, jäimme kiinni ja saimme rangaistuksia... Toinen yhtä luettu tekijä oli Fujiko F. Fujio, kaikki osasivat Doraemon-animen tunnussävelen. Länsimaisista sarjakuvasanankareista pidän eniten Mikki Hiirestä, Tomista ja Jerrystä, Karvisesta, Ressusta – tykkään varsinkin Karvisen elämäntyylistä!”

Omiin sarjakuvatöihisi kuuluu erikoinen sarjakuvaromaani eli TuWen-kirja. Voisitko kertoa enemmän omaelämäkerrallisista sarjakuvistasi sekä yleisemmin tästä erityisestä päiväkirjasarjojen lajityypistä, johon liittyy hyvin karrikoitu tyyli ja usein myös ruutujaottomat sivukokonaisuudet?

”TuWen tarkoittaa kuvaa ja tekstiä. Julkaisin oman TuWenini *Coco Goes to Study In England* marraskuussa 2007. Kerroin siinä juttuja elämisestä ja asumisesta yksin vieraassa maassa. Tulin Englantiin 15-vuotiaana, ja olen kasvanut sekoitukseksi itää ja länttä. Tarinoissani on paljon kulttuurien konfliktin kuvauksia, ne huvittavat sekä idän että lännen ihmisiä. Käsittääkseni TuWenit ovat lähtöisin Japanista. Vuoden 2001 paikkeilla japanilaisen sarjakuvantekijä Takagi Naokon TuWen-kirjat ’valtasivat’ Kiinan markkinat, niitä myytiin satoja miljoonia kappaleita. Tämän jälkeen monet kiinalaiset alkoivat piirtää TuWeneita. Vapaan piirrostyylin ansiosta TuWeneita on helpompi tuottaa kuin varsinaista manhuaa, joka vaatii tekijältä enemmän taitoa.”

Kehittelet myös fantasiaseikkailua, jonka kirjoitat ja luonnostelet, mutta jonka toinen taiteilija piirtää puhtaaksi. Kertoisitko siitä?

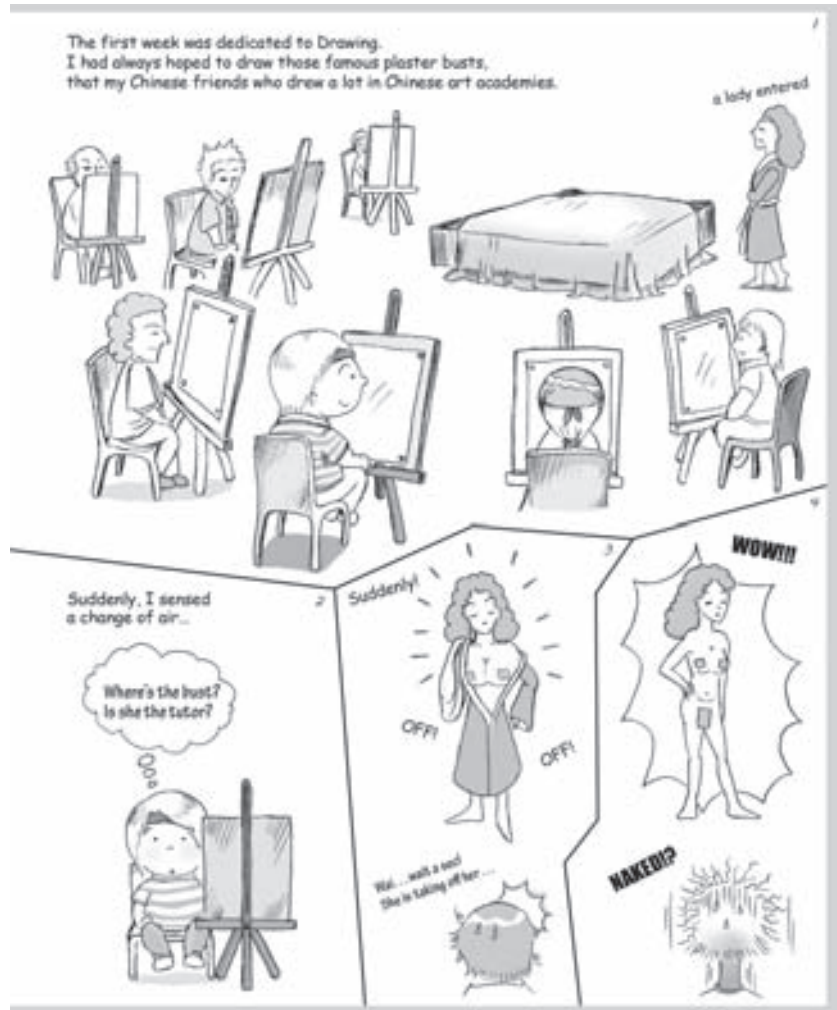
”The Xia Dispensary on fantasia-draama, se kertoo sodasta ja rauhasta kahden ihmisrodun välillä. Toinen rotu kykenee luomaan ja keksimään, toiset ovat syntyneet hallitsemaan luonnonvoimia. Tarina kuvaa siis luonnon ja ihmiskunnan välistä suhdetta. Sankarina on poika, joka on näiden kahden rodun sekoitus. Hänen perheensä johtaa tuhansia vuosia vanhaa kiinalaista apteekki-hoitolaa, joka on täynnä salaisuuksia ja aarteita. Pojan kohtalo on toimia avaimena rauhaan kahden maailman välisessä sodassa.”

”Olen työstänyt tarinaa ja sen ulkoasua vuodesta 2005. Kiinan kulttuuriministeriön kansainvälinen kulttuurinvaihto-ohjelma valitsi The Xia Dispensaryn toteutettavaksi animaationa, se esiteltiin Tokion kansainvälisillä Anime-messuilla 2006. Haluan toteuttaa sen myös manhuan muodossa, joten työskentelen nyt storyboard-artisti Tao Chongin kanssa. Ensimmäisen episodin esittelysivujen avulla pyrin löytämään yhteistyökumppaneita Iso-Britanniasta, Japanista tai Kiinasta.”

Viralliset kuvitetut klassikot

Sinulla on myös liikekumppanisi Dodon kanssa yhteinen toimisto Pekingissä. Millaisia projekteja työstätte?

”Coco & Dodo perustettiin vuonna 2006 toteuttamaan toista sarjakuva/kuvitusprojektiani Psycho Babies. Olemme tehneet lyhytanimaatioita sekä sarjakuvia ja kuvituksia kiinalaisiin lehtiin. Tällä hetkellä kehittelemme yhteistyöstrategiaa kiinalaisen Fantasy Art -lehden ja brittiläisen 2000AD:n välillä, sekä opiskeluohjelmaa kiinalaisten taideyliopistojen ja Kingston Universityn välille.”

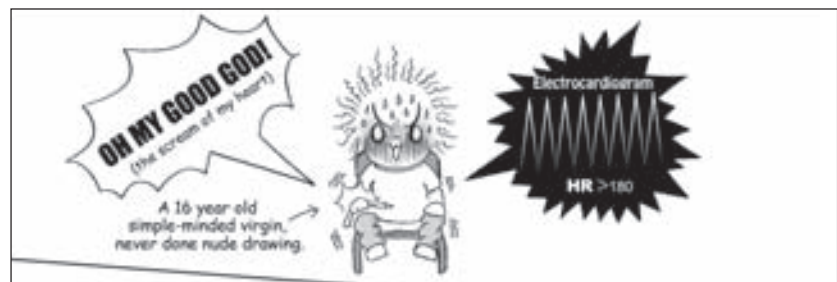

Nuorena taideopiskelijana Englannissa Wang ällistyi länsimaista avoimuutta.

Jos puhumme laajemmin kiinalaisista sarjakuvista, mitkä ovat parhaita suurten kustantajien sarjakuvista tällä hetkellä? Itse olin hämmästynyt, että San Maon Echo, eräänlainen kiinalainen Tintti tai Ville Vallaton, on edelleen hyvin suosittu. Hahmosta on tehty uusia animaatioita ja tulossa on jopa elävien näyttelijöiden tähdittämä kiinalais-belgialainen elokuvaversio.

”Nykyisen Kiinan sarjakuvakenttä on hyvin hajanainen, enimmäkseen tehdään lyhyitä tarinoita tai kuvakirjamaisia sarjoja, ei pitkiä juttuja mangan tyyliin. Tärkeimmät taiteilijat kuten Yao Fei La, Benjamin ja Lu Ming jatkavat sarjakuvien tekoa, mutta hekin tekevät vain

lyhyitä tarinoita. Pääpaino on maalaus- ja piirrostekniikassa (koska niihin keskittymällä ei varmasti tule rikkoneeksi asetettuja sääntöjä tai ilmaisullisia rajoituksia, on helpompaa saada tarina julkaistuksi). Tarina- ja käsikirjoituspuoli on nykyisten kiinalaisarjojen heikompi elementti (tarinasta voi helposti kehittyä provokatiivinen, jolloin sen julkaisu estetään). Mahdollisesti tämän takia pitkiä sarjoja ei suosita, koska niiden (säännösten mukaan kirjoitetut) tarinat eivät kestä aikaa. Tosin tilanne on nyt paranemaan päin, painatuslupia myönnetään enemmän kuin aikaisemmin, mutta edelleen voi aistia varovaisuuden ja sääntöjen vaikutuksen niistä sarjakuvista joita kii-

Sykettä nostavaa taideopiskelua.

The Xia Dispensary: Animaatiosta manhuaksi

nalaisissa kirjakaupoissa myydään.”

”Silti kiinalaisten kirjakauppojen sarjakuvaosastot vaikuttavat virkeiltä, koska tarjolla on myös sarjakuvia Taiwanista, Hongkongista, Euroopasta, jne. Saata-ville ovat taiwanilaiset isot nimikkeet kuten Zai Zhi Zhong ja Zhu De Yong, JIMI, Hongkongista Maidou Pig, sekä Karvinen ja Ressu, joiden suosioon aika ei vaikuta - ne ovat Kiinassa yhä yhtä suosittuja kuin kymmenen vuotta sitten. Lisäksi valikoimissa on joitakin japanilaisia TuWen-kirjoja. Hallitus on ehdottomasti kieltänyt mangan maahantuonnin, mutta jotenkin TuWenit ovat päässeet sujahtamaan viranomaisten ohi. Monet japanilaiset kustantajat tuottavatkin TuWeneita Kiinaa varten, koska tietävät ettei heidän mangoillaan ole mitään mahdollisuuksia päästä myyntiin.”

”Hyvien tarinoiden ja käsikirjoitusten puute selittää osaltaan sen, miksi mui-

naiset San Maot ja Apinakuninkaat ovat jälleen matkalla valkokankaalle. Toinen syy on se, että tuotantoasioista päättävät viranomaiset edustavat vanhempaa sukupolvea ja ovat näiden vanhojen tarinoiden faneja. On hyvin hankalaa tehdä kompromissia, luoda jotain mikä olisi samalla kertaa sekä trendikästä että traditionaalista. Kiinalaiset sarjakuvat ja animaatiot kärsivät samoista oireista: koulutustaustasta ja säännöistä. Underground-taiteilijaystäväni purkivat minulle huolensa: He eivät pelkää eniten vapautensa menettämistä, vaan ideoidensa ja luomiskykyjensä tukahduttamista. He haluavat luoda oman vapautensa, mutta hallitus ei salli sitä.”

Manhua, tai alkujaan lianahuanhua, kämmenenkokoiset vihkoset joissa on yksi kuva sivua kohti, olivat aikanaan virallisia, valtion tuella tuotettuja julkaisuja, joita tekemässä oli satoja erinomaisia

kuvittajia. Mihin tämä kaikki katosi?

”Syytän siitä mangaa. Olet oikeassa, LianHuanHuat olivat varmaankin parasta, kaikkein perinteisintä kiinalaista sarjakuva mitä on koskaan tehty. Mutta 1980-luvulla, ‘ulkomaisen invaasion’ aikana japanilainen manga ja Amerikan Mikki Hiiret nielaisivat markkinamme. LianHuanHua ei enää kiinnostanut nuoria lukijoita.”

Viime vuosina olettaakseni moni kiinalaislapsi on kasvanut lukien piraattikäännöksiä mangasarjoista, aivan viime aikoina myös virallisia versioita. Miten suuri vaikutus mangalla on ollut Kiinassa? Uhkaako se hukuttaa kotimaisen manhuan kokonaan?

”Kysymyksesi ovat kuin... kuin yritäisi avata kiinalaista Pandoran lipasta! Huh, en osaa sanoa mistä aloittaisin... hetkinen, ensinnäkin ”miten suuri vaikutus mangalla on ollut Kiinassa?” Vastaus kuuluu: erittäin, erittäin suuri. Uhkaako manga upottaa kiinalaisen manhuan? KYLLÄ VAIN. Jos mangan maahantuonti Kiinaan sallitaan, olen melko varma että se merkitsisi loppua kiinalaisille sarjakuville. ”Ulkomaisen invaasion” aikana kaikki kotimaiset kiinalaissarjat alkoivat olla täyttä mangaa.”

Yrittävätkö viranomaiset pysäyttää mangan voitonmarssin ja millaisin tuloksin?

”Kyllä, TuWeneita lukuunottamatta mangan maahantuonti on kiellettyä [ainakin tarkoin säännöstelltyä – toim. huom], ja tämä linja on ollut varsin ’menestyksenkäs’ – tulokset näkyvät kaikissa kirjakaupoissa. Lukuunottamatta piraattipainoksia ja ilmaista nettimangaa, niitä löytyy kaikkialta jos tietää mistä etsiä...”

Kynnyskysymys kiinalaisille sarjakuville on kustantajien tukeminen sekä sananvapauden rajoitusten lieventäminen. Onko ilmassa merkkejä tällaisesta?

”Minusta sarjakuvien ja kuvakirjojen nimikemäärän kasvaminen on hyvä merkki. Mutta niiden sisältö ei ole ollut kovin kumouksellista. Silti, julkaisuja on tullut lisää, festivaaleja järjestetään enemmän, samoin sarjakuva- ja kuvituskilpailuja. Internet on vapaan ilmaisun taivas. Netistä löytyy paljon parempia ja kiinnostavampia töitä kuin kirjakaupoista.”

Tilaja saa mitä haluaa

Kiinalaiset manhua-artistit ovat yleensä erittäin lahjakkaita. Olen erityisen kiinnostunut siitä, että monet heistä työskentelevät nykyisin kansainvälisillä markkinoilla. Esimerkiksi Yishan Li, joka asuu Edinburghissa ja tekee töitä ranskalaisille, amerikkalaisille ja englantilaisille kusan-

Järisyttävän inhimillisiä sarjakuvia

Valtava maanjäristys iski Kiinaan, Sichuanin maakuntaan toukokuun 12. päivänä 2008. Yli 71.000 ihmistä kuoli, katosi tai hautautui raunioihin, suuri osa heistä lapsia. Yli 400.000 taloa tuhoutui ja miljoonat jäivät kodittomiksi. Coco Wang kuuli tuhosta ensimmäisen kerran ollessaan itse vielä Lontoossa, mutta matkustettuaan Pekingiin 16. toukokuuta tapahtuneen koko hirvittävyys avautui hänelle.

“Tuhansia sydäntärepiviä tarinoita tapahtui koko ajan, ympäri vuorokauden. Osa niin surullisia, että niitä on tuskallista edes kuulla. Toiset taas niin valtavan liikuttavia ettei pysty lopettamaan itkemistä... Halusin lähteä paikan päälle auttamaan ihmisiä, kuten muutamat ystäväni olivat jo tehneet, mutta kuulin että liikenne alueelle oli varattu täysin pelastusyksiköiden käyttöön. Minun kaltaiseni ensiavusta ja pelastusoperaatioista tietämättömät aiheuttaisivat vain kaaosta ja lisähankaluuksia. En silti voinut vain olla tekemättä asialle mitään. Itkin silmät päästäni. En ole koskaan ollut näin ylpeä maastani ja kansastani. Heidän rakkautensa, rohkeutensa ja ystävällisyytensä liikutti minua perinpohjaisesti! Päätin muokata nämä liikuttavat tarinat sarjakuviksi, pysyväksi muistomeriksi järjestyksen uhreille, kuolleille, pelastajille ja vapaaehtoisille.”

Wang ryhtyi piirtämään netistä, televisiosta ja lehdistä löytämiään

tarinoita ja lähetti ne ensin brittiläisille ystävilleen. Paul Gravett päätti julkaista sarjat nettisivuillaan, koska kaikkia kohtaloita ei koskaan olisi kerrottu länsimaailmaan muuta tietä. “5.12 China” –sarjat ovat uskomattoman vaikuttavia tarinoita, kauhistuttaviakin, mutta kaikkien kauhujen keskeltä paistaa myös toivo ja hieman huumoriakin. Pelastustyöntekijöiden valtavan urakan avulla uhreja saatiin pelastettua mahdottomistakin loukoista. Eräs äiti pelasti vauvansa hengen suojaamalla tätä omalla ruumiillaan, jätettyään kännykkäänsä viimeisen viestin lapselleen. Wolongin pandakeskuksen työntekijät huoleh-

tivat ensin turistien turvallisuudesta, sitten järkyttyneistä pandoista. Tuho kosketti koko Kiinaa. Wangin tavoitteena on piirtää sarjakuviksi yli 100 maanjäristystarinaa ja julkaista ne kirjana, jonka tuotto käytetään uhrien hyväksi. “Sichuanin tuhosta kertovat sarjakuvani on suunnattu ensisijaisesti länsimaailman ihmisille, joilla on monesti hyvin rajoittunut käsitys Kiinasta ja sen asukkaista. Toivon, että ymmärtäisitte kiinalaiset ihmisinä, kykenevinä osoittamaan valtavaa ystävällisyyttä, anteliaisuutta ja rohkeutta.”

<http://earthquakestrips.blogspot.com/>

tamoille. Mitä arvelet mahdollisuuksista erityisesti Ranskan suhteen. Siellä kiinalaistaiteilijat ovat työskennelleet ranskalaisten käsikirjoittajien kanssa ja tuottaneet useita ällistyttävän upeita nelivärialbumeita. Ranskan ja Kiinan yhteistyö vaikuttaa luontevimmalta liittoutumalta haastaa Amerikan ja Japanin tuotantolaitokset. Sekin auttaa, että länsimaiset kustantajat pystyvät maksamaan paljon parempia palkkioita kuin kiinalaiset.

”Kyllä, ranskalaiset maksavat selvästi paremmin. Tämä yhteistyö voi parantaa ja vahvistaa omia työskentelytekniikoitamme sekä taitojamme (käsikirjoittamista, piirrosta, maalaustaitoa...) mutta ei niinkään luovuuttamme. Ranskalaiset lähettävät meille käsi- ja kuvakäsikirjoituksia, joiden mukana

seuraavat pikkutarkat ohjeet. Se on pelkkää värittämistä, meidän ei tarvitse ymmärtää tarinasta mitään. Saamme hahmoista mallikuvat, tietämättä millainen luomisprosessi tai tarina niihin liittyy, joten emme ymmärrä myöskään juonen ydintä. Raavimme vain pintaa, kopioimme mallikuvia, matkien niitä parhaan ymmärryksemme mukaan.”

”Vaikuttaa siltä, että kiinalainen sarjakuva- ja kuvitusteollisuus, kuten kaikki muukin kiinalainen yritystoiminta, on muuttumassa ”jälkituotantojärjestelmäksi”. Kiinasta tulee kaikkien maailman valtioiden jälkituotantomaa. Tätä on surullista ajatella. Sarjakuvantekijäystäväni Pekingissä, freelancereina toimivat, kamppailevat lujasti selviytyäkseen markkinatalouden oravanpyörässä.

Kiinassa on 1,3 miljardia ihmistä ja vain vähän yli tuhat pandaa.

Kiinalaiset kustantajat maksavat 2 – 3 euroa sivulta sarjakuvapiirtäjälle, kun taas ranskalaisilta saa 400 euroa. Meitä ei siis voi syyttää länsimaisten kustantajien mielitelystä, koska itse luotujen, kotimaisten sarjakuvien tuotoilla ei pysty maksamaan laskujaan.”

”Kaikki ranskalaiset kustantajat eivät

käytä kiinalaistekijöitä vain jälkituotannon välineinä, Ranskassa julkaistaan myös alkuperäisiin kiinalaisiin aiheisiin perustuvia sarjoja. Mutta jos niitä tutkii lähemmin: Apinakuningas, kungfu-sarjoja, taolaisuutta, lohikäärmeitä... Olemme valinneet tarkoin aiheet jotka kiinnostavat länsimaalaisia, sen sijaan

että tekisimme sellaisia sarjakuvia joita todella haluamme tehdä.

Ne ovat kuin kiinalainen ruoka Englannissa: mausteet pois ja lisää hapanimelää. Samaa tapahtuu animaation ja elokuvan puolella. Lännessä rakastettiin Zhang Yimoun Lentävien tikarien taloa ja Kultaisen kukan kirousta, tai Chen Kaigen Legendaa, koska ne oli kohdistettu länsimaiselle yleisölle. Kiinalaistekijät tyrmäsivät ne täysin. Vuonna 2006 näin Annecyn animaatiofestivaaleilla shanghai-laisen studion tuottamaa kungfu-animaatiota, jota on esitetty vain Euroopassa. Helppo arvata, että lännen tv-asetat maksavat esitysoikeuksista rutosti enemmän kuin kiinalaiset, sama juttu kuin sarjakuvien kohdalla.”

Kaikki on sallittua mikä ei ole kiellettyä

Millä tavoin sinun mielestäsi manhua poikkeaa mangasta?

”Underground-sarjat ovat paras esimerkki eroavuuksista, valtaviiran sarjakuvien ‘ilme’ ei ole niinkään erilainen. Inhottaa sanoa näin, mutta suurin osa valtaviiran manhuasta on monin paikoin aivan samanlaista kuin manga... Minusta ero löytyy tarinoista, niiden kuvaamasta kiinalaisesta arvomaailmasta, hengestä ja tunteista.”

Moderni Kiina on pitkään juossut kohti kapitalismia. Onko tänä aikana vastaan tullut sarjakuvia, joita olisi sensuroitu tai jotka olisivat ärsyttäneet viranomaisia?

”Luvallisesti julkaistujen joukossa ei sellaisia ole, viranomaiset eivät varmasti anna painattaa mitään ‘ärsyttävää’. Ärsyttäviäkin sarjoja on silti julkaistu, kuten undergroundia, mutta niiden tekijät tuntevat järjestelmän niin hyvin, että eivät vaivaudu mihinkään yhteyksiin virallisten tahojen kanssa.”

”Underground-sarjat ovat kaikkein kokeellisimpia, lähtien ideoista ja käsikirjoituksista aina tekniikkaan sekä viimeistelyyn. Ne esittävät hyvin rehellisiä, paljastettuja ajatuksia ja intohimoja erityään oivaltavalla ja tunteikkaalla tyyllillä. Mielestäni undergroundin tekijöissä on valtava potentiaali. Kiinassa ollessani olen käynyt hyvin, hyvin mielenkiintoisia keskusteluita heidän kanssaan. Tavallaan heidän elämäntyyliinsä on kovin yksinkertainen, he nauttivat sarjakuvien piirtämisestä, pitävät hauskaa kaverien kanssa, vaihtavat ajatuksia ja kritisoivat toistensa töitä. He asuvat vaatimattomasti, tienaa- vat niukasti, osa työskentelee animaatio- tai videopeliyrityksissä taatakseen itselleen pienet mutta säännölliset tulot. Osa tekee alihankintatöitä kotoaan käsin.”

”Melkein jokaisella heistä on kaksosihenkilöllisyys, yksi u-piirtäjänä ja

Pelästyneiden pandojen pelastaminen ei ole helppoa, olivatpa ne sitten pieniä...

toinen peli- tai animaatioalan työläisenä. He eivät halua pitää meteliä itsestään, esittäytyä kustantajille tai verkostoitua, etsiä liikekumppaneita... He haluavat vain pysytellä kotona ja piirtää, piirtää, piirtää... Saattaisit yllättyä jos tietäisit kuinka pitkään he voivat pysytellä sisätiloissa, käymättä edes pikaisesti kaupassa välillä. Heillä on tietokoneensa ja pelinsä, DVD:t, netti, ravintoloiden ja kauppojen kotiinkuljetus toimii."

"Special Comicsin ja Cult Youthin kaltaiset u-antologiat ovat kaveriporukoiden tuotteita. Heitä yhdistää rakkaus ja intohimo sarjakuviin. Kukin tekijä maksoi oman osuutensa painatuksesta. Teoksia myydään kädestä käteen sekä netissä, koska se on ainoa väylä johon viranomaiset eivät pääse käsiksi. Mutta kustantajien luo he eivät vaivaudu, koska tietävät näiden vastauksen jo ennalta."

On sanottu, että kiinalaisen sarjakuvan tulevaisuus on Cult Youthin ja Special Comicsin kaltaisten ryhmien varassa. Mikä on sinun mielipiteesi?

"Tuo on paljon mahdollista. Undergroundin tekijät hallitsevat samat taidot kuin valtavirrakin taiteilijat. Lisäksi heillä on tahtoa ja intoa ilmaista sarjoissaan hyvin henkilökohtaisia asioita ja tunteita, murehtimatta millaisia tarinoita muut "haluaisivat lukea". Täyttä, sokeroimatonta tavaraa. Mutta heidän on silti huolehdittava tasapainosta, individualismilla ja ainutlaatuisuudella on rajansa. Jos he eivät piittaa lukijoista lainkaan, he eivät selviydy. Uskon kyllä, että undergroundin tekijät ovat kiinalaisen sarjakuvan toivo. Jos he saavat mahdollisuuden aikuistua ja kehittyä, manhuan tulevaisuus on paljon kirkaampi kuin ikinä uskoimmekaan."

Onko japanilainen tyyli markkinoida mangaa ja animea yhdessä paras mahdollinen myös manhuulle? Onko manhuasta

tekeillä animaatiota?

"Manhua itsessään ei ole ollut kaupallisesti menestyvää. Mieleeni ei tule yhtään

ison budjetin manhua-animaatiota. Silti media ja manhua ovat ainakin kerran muodostaneet erikoisen mutta toimivan yhteyden. Animaatio ei ole tuottavaa Kiinassa, mutta tv-sarjat tuottavat valtavia voittoja. Kiinassa on julkaistu artikkeleita, joissa sanotaan että animaatioiden tulisi ottaa mallia elävillä näyttelijöillä toteutetuista televisiosarjoista. HaiYan, hyvin kuuluisa kiinalainen kirjailija teki käsikirjoituksen sarjoihin Five Star Hotel ja Jade Guan Yin. Näistä tarinoista on muokattu elokuvia, tv-sarjoja sekä manhua-romaanit. En ole aivan varma missä muodossa tarinat ilmestyivät ensin, mutta manhua-versioiden kautta HaiYan on tavoittanut hyvin suuren nuorten lukijakunnan."

Paul Gravettin ja Coco Wangin luvalla toimitannut ja suomentanut Vesa Kataisto.

Alkuperäinen haastattelu osoitteessa www.paulgravett.com

Ks. myös www.cocododo.com.cn/

...tai täysikasvuisia toistasataakiloisia paniikin jähmettämiä jättiläisiä.